

IZRAEL A JUDA PROPADAJÍ MODLÁŘSTVÍ

Původ materiálu

Trusina J.

Pořadí v lekci

16

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 36,2a + 4 Tak zní vzpurný výrok svévolníka: "Nemám v srdci místo pro strach z Boha."
Slova jeho úst jsou ničemná a lstivá, přestal jednat rozumně a dobře.

LITURGICKÉ ČTENÍ

1Kr 12,25-30

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- Rozdělení království je Božím trestem zvěstovaným již Šalomounovi (11,11-13). Již za Šalomounova kralování je Jeroboámovi zaslíbeno panování nad deseti kmeny (11,26-40). Domu Jeroboámovu je přislíbena stejná Boží přízeň jako domu Davidovu, pokud bude Jeroboám dbát na Hospodinova nařízení a příkázání (11,38-39). Jeroboám však přestane důvěřovat prorockému zaslíbení a raději než na slovo, spoléhá na "viditelné" znamení Boží přítomnosti – staví **bůžky** v Betel a Dan. Proviňuje se jako Šalomoun (11,27) **proti prvnímu a druhému příkazu Desatera**. Podobně se provinil Izrael, když očekával magickou pomoc od truhly smlouvy. Tentokrát má "viditelné" znamení Boží přítomnosti podobu, která odkazuje ke kultu plodnosti (viz Ex 32 – rej kolem zlatého telete). Býčka neztotožňovali s Hospodinem, ale s jeho trůnem.

- Jeroboám se oprávněně obává **nábožensko-politického** vlivu z jihu, z Jeruzaléma. Královské svatyně v **Betel a Dan** mají zajistit náboženské a politické sjednocení kmenů. Severoizraelské království se tak stává politicky i nábožensky samostatnou veličinou.

Jeroboám není nábožensko-politický odpadlík od Izraele, ale důvěřuje slovu proroka o oprávněnosti svého panování nad deseti kmeny, a bude-li věrný, nad celým Izraelem. Ani Jeroboám však nakonec neplnil Boží nařízení a podobně jako Šalomoun prohospodařil svou šanci.

Abijám – syn judského krále Roboáma jde ve stopách svého otce (15,1-6). Jeho odpadnutí od Boží smlouvy je stavěno do protikladu k jednání krále Davida. Ten se stává měřítkem pro hodnocení všech následujících králů (15,3n).

2. úskalí textu:

- epochu krále Šalomouna neoznačujte za dobu jednoznačné věrnosti Hospodinově smlouvě a dobu po rozpadu Izraele jako dobu totální nevěry. Modlářství a sociální nespravedlnost panovala již v "sjednocené říši" za Šalomouna. Nesmíme dětem předkládat zidealizované postavy nebo epochy.

- neodsuzujte severoizraelského krále za výstavbu či znovuoobnovení náboženských center v Betel a Dan. Jeruzalémský chrám, kněžstvo, ani král se neuchránili modlářství. Chybou bylo, že pokus o nápravu – zaslíbený Jeroboámovi prorokem (11,26-40) – selhal. Ani později se nenaplnil – to dokazuje zvěst proroka Amose. Bohoslužba jeruzalémského chrámu je kritizována, např. prorokem Izaiášem.

- **biblické odmítnutí uctívání model** nám připomíná, že my lidé si rádi zjednodušujeme sociální, mocenské, hospodářské, kulturní, rodinné i náboženské problémy. "Modla" dává odpověď na nouzi své doby. Dává zkratovou odpověď na otázky, které visí ve vzduchu a člověk prahne po jejich zodpovězení. Každá doba si vytváří své modly, idoly, za nimiž se jde. Modlářství ruší smlouvu Hospodinovu. Je to zkrat v myšlení i jednání. Věrnost Hospodinově smlouvě je pozváním k svobodnému a bohatému životu, k radostnému životu bez iluzí a idolů.

Nesmíme proto mluvit o modlářích jako o hlupáčcích, kterými se my nikdy nemůžeme stát. Věrnost Hospodinově smlouvě je zapotřebí v každé generaci vždy znovu probíjet, aby se mohla projevit láska k Bohu i člověku. Zjednodušující a znelidšťující "modlařině" (předsudkům a iluzím, pověrám a zhoubnému vlivu zdegenerované a rafinovaně obelhávající reklamy) lze propadnout i v nenáboženském prostředí – člověk propadne náladám nenávisti (místo o utečencích a politicky pronásledovaných se pak mluví a píše jen jako o záplavě azylantů); někteří myslitelé doufají v obrodu společnosti skrze elitní

společenství (popř. skrze šlechtictví, pěstované prý na vynikající úrovni po staletí); jiní zas doufají ve vládu pevné ruky (ta prý konečně nastolí pořádek a spravedlnost po tomto období "zesláblé demokracie"); aj. Starověké modly měly kromě náboženského vlivu také vliv společenský a politický. Podobně i smlouva Hospodinova měla rozměr náboženský, společenský i politický – proto bylo možné žít život víry uprostřed nějakého společenství a doceňovat **lidství druhého (i cizince, hosta)** s láskou a milosrdenstvím, právem a spravedlností, tj. uprostřed všedního dne. Tento život víry nebyl jen pro elitu.

3. metodické pokyny

Levou polovinu obrázku můžete využít k motivačnímu uvedení do příběhu. Ptejte se dětí: Je na tom obrázku něco divného nebo není? Co to je? Proč to je divné? Proč na svoje výrobky nebo aktivity dávají lidé boží jméno? Chtějí ho poslouchat, oslavit nebo spíš využít? Úkol z obrázku potom děti zpracují po vyprávění a mohou si přitom uvědomovat jeho aktuálnost.

4. pomůcky:

Symbol Desatera; obrázek "zlatého telete"; řekněte dětem během týdne, ať si na nedělní školu vezmou obrázek nějakého svého oblíbence a ať pak vyprávějí, jaký k němu mají vztah, proč je jejich oblíbencem.

5. motivační uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší a střední školní věk:

Hráli jste si někdy na kostel nebo na pana faráře? Dělali jste to tak jako pan farář, nebo je to jedno, jak se to dělá? Mají být písničky stejně důležité pro pana faráře nebo jsou důležité pro ty, kteří v kostele nemají možnost

hlasitě číst z bible nebo kázat?

Těžko lze s dětmi hovořit o nezobrazování Boha a o problému modlářství, abychom neskončili v zesměšňování druhých a v pocitu nadřazenosti a nezošklivili jim výtvarné umění – pro dítě předškolního a mladšího školního věku je naopak výtvarný projev jedním z nejpřiměřenějších způsobů vyjadřování, kterým se s radostí vyjadřuje k závažným otázkám jako je zvěst o odpuštění, pomoci atd. Spíše hovořte o rozmanitosti církví a náboženství a o rozmanitosti bohoslužebných pořádků. Připomeňte, že rozmanitost bohoslužebných pořádků je blahodárná, mimo jiné také naznačuje boží velikost a naši vyjadřovací omezenost.

Otázka pro starší školní věk:

Co znamená, že někdo někoho zbožňuje? Dělá to někomu z nich dobře? Nebo to dělá dobře oběma? Nebo si člověk něco namlouvá a je pak později trpce zklamán? Jak se projevuje takové zbožňování druhého? (Jsem povolný, dělám všechno, co si ten druhý přeje, stále ho chválím, stále mu chci být nablízku, stále mu něco říkám, alespoň pětkrát denně mu řeknu něco, z čeho pozná, že ho obdivuji?

Modlářství se projevovalo v liturgické i sociální rovině. Každé náboženství má určité praktické důsledky – třeba nezáměr o druhého a soustředěnost na sebe sama – ten druhý to velice výrazně pociťuje atd.) V příběhu nejde o zákaz výtvarného umění – včetně sochařství – jde o nábožensko-sociální rovinu. Dějiny náboženství nás učí, že lidé zbožní – pokud sloužili modlám – byli nesnášenliví, závistiví, mstiví atd. – i křesťané. Bible se nevysmívá jiným náboženstvím, ale odmítá některé náboženské projevy, které jsou modlářské. Tedy muslimové, křesťané i buddhisté a hinduisté se mohou projevovat modlářsky – tento způsob myšlení a jednání bible neobdivuje, resp. odmítá.

6. osnovy vyprávění:

a) osnova pro mladší a střední školní věk:

- I. Rozdělené království – dvě hlavní města, severoizraelský král nedbá na prorokova slova
- II. Severoizraelský král (Jeroboám) má obavy o svou moc – staví modly v Betel a Dan
- III. Severoizraelský král nutí kněze ke službě modlám, knězi emigrují, král si ustanovuje své kněžstvo
- IV. I v jižním království (v Jeruzalémě za Roboáma) uctívají kromě Hospodina také jiné bohy

b) osnova pro starší školní věk:

- I. Rozdělení království je Božím trestem (11,26-40), dvě hlavní města
- II. Severoizraelský král Jeroboám nedbá na prorokova slova
- III. Jeroboám se bojí o svou moc
- IV. Jeroboám nedůvěřuje Božímu zaslíbení – staví modly v Betel a Dan
- V. Jeroboám nutí levity ke službě modlám, kněží emigrují, král si ustanovuje své kněžstvo
- VI. I v jižním království (v Jeruzalémě) uctívají kromě Hospodina také jiné bohy
- VII. Jeruzalémský chrám je vypleněn egyptským faraónem
- VIII. Jeroboámův syn Abijám je nevěrný Hospodinově smlouvě jako jeho otec

VYPRÁVĚNÍ

I. ROZDĚLENÍ ZEMĚ

Přibližně před dvanácti lety prožila naše země něco podobného jako Izrael po smrti Šalomouna. Co to bylo? Československo se rozdělilo na dva samostatné státy: Česko a Slovensko. Co myslíte, jak moc se to tehdy lidem líbilo? Někteří s tím horlivě souhlasili, jiní z toho byli naopak smutní. Zeptejte se tatínka nebo dědečka, jak to tehdy prožívali a jak se na to nyní dívají. Ale i když je nám líto zániku Československa, mělo to i kladné důsledky. Ve vztazích mezi Čechy a Slováky se leccos ujasnilo. A hlavně, i když rozchod sám o sobě je vždycky smutná věc, neznamená to, že je všemu konec. Důležité je, jak to mezi námi bude vypadat dál.

II. ROZDĚLENÝ IZRAEL

Podobně tomu bylo i v zemi izraelské po smrti krále Šalomouna. Jeho říše se rozdělila a vznikla dvě samostatná království. Dokázali byste je označit podle světových stran? Jak se obě části od té doby jmenovaly? Která byla jejich hlavní města? (Sever, Izrael, nejprve Šekem, pak Samaří; Jih, Judstvo, Jeruzalém.) Slyšeli jste, jak k rozdělení došlo. Bezprostřední příčinou byla pošetilá, nerozumná pýcha Šalomounova syna a nástupce Rechabeáma. Co se tehdy stalo? (Viz minulé vyprávění.)

K něčemu takovému však nedošlo ze dne na den. Každý rozchod má obvykle své kořeny už v minulosti. Tak tomu bylo i v Palestině. Jistě, Šalomoun měl velké jméno i u okolních národů. Ale myslíte si, že samotní Izraelci byli Šalomounem a jeho vládou kdovíjak nadšeni? Rozhodně ne všichni. Co mohlo mnoha lidem na jeho vládnutí vadit? (Zbožní lidé těžce snášeli jeho ohromný harém, jeho lásku k cizinkám i jeho ochotu stavět svatyně jejich bohům; na nádheru jeho dvora doplácel lid země, robotami byla postižena zejména severní pokolení..., Dt 17,14-20) A tak není divu, když se Rechabeám rozhodl tímto směrem pokračovat a když navíc oznámil, že ještě přitvrdí, že se lidé ze severních pokolení vzbouřili.

III. OBĚ KRÁLOVSTVÍ MAJÍ ŠANCI

Dobře, jsou tu tedy dvě království. Je to smutné, bude to z mnoha důvodů nevýhodné, ale ještě vůbec není vše ztraceno. Všechno teď záleží na tom, jak si na Jihu a na Severu povedou. Přinejmenším v Judstvu mají všechny předpoklady, aby se jejich země mohla dobře rozvíjet. V Jeruzalémě mají chrám, řádně ustanovené kněze i další lidi, kteří mají dbát na správnou bohoslužbu. A nakonec ani ti králové nejsou nějakí samozvanci, je to přece davidovská dynastie, a budou-li se držet Hospodinova zákona, bude jim Pán Bůh žehnat.

Bez Božího požehnání nejsou však ani ti na Severu. Tak to přece řekl Hospodinův prorok Jarobeámovi, už před tím, než se stal králem: „Budeš-li chodit po mých cestách, budu s tebou.“ O tento slib se mohli na Severu opírat a bylo by vše v pořádku. Jenže věci se vyvinuly docela jinak, na Jihu i na Severu.

IV. MODLOSLUŽBA NA SEVERU

Jarobeám si řekl: Už nejsme závislí na Judstvu, máme své království a já jsem řádně ustanoveným králem. Vybral si mne sám Hospodin. Ale chrám je v Jeruzalémě. A když tam budou lidé chodit na bohoslužby, nebude je Jih příliš přitahovat? Nebude jim líto, že se

Jeruzaléma tak rychle zřekli? Co když je napadne, že dřív to přece jenom bylo lepší? Snadno by je mohlo napadnout, že se mne zbaví a vrátí se k Rechabeámovi.

A tak učinil rozhodnutí: Přikázal, aby udělali dva zlaté trůny, které měly podobu býčků. Jeden umístil v jižní části země ve městě Bét-el, druhý v severním cípu království ve městě Dan. Obě místa měla bohatou náboženskou minulost. Pak dal v celé zemi vyhlásit: „Lide izraelský, už jste se dost nachodili do Jeruzaléma. Ted' můžete plnit své náboženské povinnosti v Bét-el nebo v Dan. Na jednom i na druhém místě můžete sloužit Hospodinu, který nás vyvedl z Egypta.“ Lidé uposlechl. Pravda, takový Hospodinův trůn, jakým je v Jeruzalémě truhla smlouvy (schrána), sice nemají, ale trůn v podobě býčka také není špatný. A proč se namáhat přes hranice do jiné země, kde se na ně navíc ted' dívají všelijak, když si mohou službu Bohu odbýt doma?

Jarobeám však udělal ještě další věc: Protože všichni řádně ustanovení služebníci chrámu zůstali v Jeruzalémě, povolal ke kněžské službě každého, kdo byl ochoten to dělat. Byly pro kněžskou službu nějaké podmínky? Kdo se vlastně v Božím lidu mohl stát knězem? Jarobeám nedbal na ustanovení Zákona, že tuto službu Hospodinu mají konat muži z pokolení Lévi, a svévolně tuto mezeru vyplnil i lidmi nehodnými.

A aby ještě více zdůraznil, že s jeruzalémským chrámem už nemají nic společného, změnil i náboženské svátky. Svým obsahem mohly být podobné tomu, co se slavilo i v Jeruzalémě, ale posunul je na jinou dobu. Tím se však vzdálil už nejen od svých judských bratří, nýbrž od Božího Zákona, kde je vše přesně stanoveno, a nakonec i od Hospodina samého. Pak tu bételskou bohoslužbu sám zahájil: vystoupil k oltáři a obětoval. Počíná si tak, jako by to byla jeho vlastní, královská svatyně. Tak zneužil náboženství k vlastním cílům, k posílení své královské moci. Jak lze zneužívat „Božích věcí“ k vlastnímu prospěchu?

V. MODLOSLUŽBA NA JIHU

V jižním království to však nebylo o mnoho lepší. Měli chrám, měli truhlu smlouvy, bohoslužby se konaly podle předpisu, do chrámu chodil i král, a přece ani oni Hospodinu věrni nezůstali. Proč by také měli, když jim ke konci své vlády už i sám Šalomoun dával tak špatný příklad! Za Rechabeáma se tento úpadek ještě prohloubil. Oživovaly se staré pohanské (kenanské) tradice, lidé si nastavěli plno všelijakých kapliček a posvátných sloupů, po celé zemi se šířila modloslužba.

A ještě jedna věc se Hospodinu určitě nelíbila. Po všechna ta léta trval mezi Severem a Jihem válečný stav. Ne že by proti sobě bez přestávky bojovali. Nepřátelství, podněcované zřejmě z jedné i z druhé strany, však trvalo. A nejednou došlo i na skutečný boj. Ti, kteří patřili k jednomu Božímu lidu, s nimiž Bůh uzavřel jednu smlouvu a kteří měli jedněmi ústy a jedním srdcem vzývat Hospodina, stáli proti sobě.

Není divu, že toho nepřátel zvenčí hned využili. Už v pátém roce Rechabeámovy vlády vytáhl proti Judstvu farao, obsadil Jeruzalém a když se vracel do Egypta, vezl si jako kořist všechno bohatství, které Šalomoun nashromáždil, všechny poklady z chrámu i z královského paláce. Pobral i všechny zlaté štíty, které měli královští běžci. Jaká to byla hanba: nejen že místo nich museli vyrobit štíty bronzové, ale navíc je od té doby zamykali a královští vojáci si je směli půjčit, jen když král vcházel do chrámu.

VI. KRÁL JE NOVÝ, ALE VŠE ZŮSTÁVÁ PŘI STARÉM

Rechabeám vládl v Jeruzalémě sedmnáct roků. Když zemřel, ujal se vlády jeho syn Abijám. Jestli si snad někdo myslel, že to znamená změnu k lepšímu, byl zklamán. Nový král se dopouštěl stejných hříchů jako jeho otec. Nepochybně i Abijám chodil do chrámu, ale „jeho srdce nebylo celé při Hospodinu“. Jako král měl být příkladem věrnosti. On se však Božím zákonem neřídil. V jeho srdci bylo hodně místa i pro bohy a zvyky pohanské. Podle toho to v Judstvu vypadalo. A válka mezi Severem a Jihem pokračovala.

VII. BŮH DÁVÁ ŠANCI

Byla to smutná doba. Jak k tomu došlo? Bylo to zaviněno jen tou roztržkou? Kdyby zůstal celý Izrael pohromadě, vyvíjela by se situace jinak? V historii neexistuje „kdyby“. Zárukou dobrého vývoje společnosti však není ani tak vnější jednotu, jako spíše věrnost Bohu a ochota jít po jeho cestě. V tom je naděje a šance i pro ty, kdo se od sebe oddělili. Také i dnes. Jen dejme pozor, abychom také nezačali sloužit modlům. I dnes se nám jich nabízí zprava zleva víc než dost. Které to jsou, jak je poznáme a jak se jim můžeme bránit? Mají současné modly vždycky náboženskou formu?

MODLITBA

Pane Bože, děkujeme ti za zemi, ve které můžeme žít. Děkujeme za lidi, které máme kolem sebe. Prosíme, dej nám včas rozpoznat všechno zlo, abychom se ho vyvarovali. A odpusť nám, čeho zlého jsme se dopustili, a dej, abychom v tom už nepokračovali. Prosíme za naše vztahy ke všem lidem a ke všem národům. Amen

podněty pro rozhovor:

- znáte hlavní města jižního a severního království?
- mohli bychom se obejít bez kostelů a chrámů?
- co by se mělo na našich bohoslužbách změnit? Co se vám na nich nelíbí?
- může farář při bohoslužbách dělat všechno po svém, nebo také dodržuje určitý bohoslužebný pořádek? Kdo má bohoslužebný pořádek ve sboru na starost?
- už jste se někomu nebo něčemu poklonili?
- máte nějaký životní vzor, bez něhož by se vám těžko žilo? Nemůže se stát uctívání svatých nebo významných osobností také modlářstvím?
- je pro vás povzbuzující, když slyšíte o zajímavých, významných či odvážných lidech, nebo vás sráží pocit, že jim nesaháte ani po kolena?
- vyřeší za vás váš vzor vaše problémy?
- může něco či někdo nahradit vztah k Bohu, vztah k příteli či přítelkyni? Může pes nebo kůň nahradit kamaráda? Může se stát televize náhražkou – kdy a čeho? Co nám televize chce nahradit, v čem nám pomáhá, a co nám nahradit nemůže?
- slyšeli jste, že lidé dnes podléhají moderním pověrám? Které to asi jsou?
- slyšeli jste o tom, že modla je jako droga – nesmírně vábivá věc, která však člověka rozloží, učiní závislým na někom druhém, vypumpuje člověku mozek?

Odkaz na pracovní list

[16 Izrael i Juda propadají modlářství](#)

Odkaz na píseň

[Neskládejte v mocných naději](#)

[To já, ó Pane můj, půjdu, když mne posíláš](#)

[Na Siónu se čest ti dává, ó Bože](#)

[Bud' vůle tvá, bud' vůle tvoje všude tam](#)

[Mocný Bože, při Kristovu zachovej nás spásy slovu](#)

[Uhni se stranou, ztratíš jen chvíli](#)

[Otevřete brány hradeb kamenných](#)

Cílová skupina

[Starší školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 2](#)

Biblický odkaz (kat)

[1 Královská 12,26–33](#)

[1 Královská 14,21–31](#)

[1 Královská 15,1–6](#)